

31. maj - SVETOVNI DAN BREZ TOBAKA 2011

V Sloveniji vsako leto konec maja tradicionalno obeležujemo Svetovni dan brez tobaka. Letošnjemu je Svetovna zdravstvena organizacija izbrala vodilno temo: **Okvirna konvencija Svetovne zdravstvene organizacije za nadzor nad tobakom** ("The WHO Framework Convention on Tobacco Control" – FCTC)

Okvirna konvencija SZO za nadzor nad tobakom je mednarodna pogodba, katere osnovni namen je okrepitev ukrepov za omejevanje epidemije rabe tobaka . Od leta 2005, ko je začela pogodba veljati (Slovenija jo je ratificirala 26.januarja 2005), je bila hitro in široko sprejeta med več kot 170 držav članic. Članice zavezuje, da v svojih zakonodajah in nacionalnih strategijah sprejmejo ukrepe za zmanjševanje povpraševanja po tobaku (SZO, 2011).

Ocene kažejo, da zaradi tobaka vsakih 6 sekund umre ena oseba, kar je 5 milijonov ljudi na leto. Velika večina ljudi, ki umrejo zaradi raka na pljučih (sapnik, sapnici, pljuča) in zaradi kronične obstruktivne pljučne bolezni (KOPB), zbolijo zaradi kajenja (Ivanuša, 2010). Letna umrljivost zaradi rabe tobaka lahko do leta 2030 naraste na 8 milijonov ljudi (WHO, 2011).

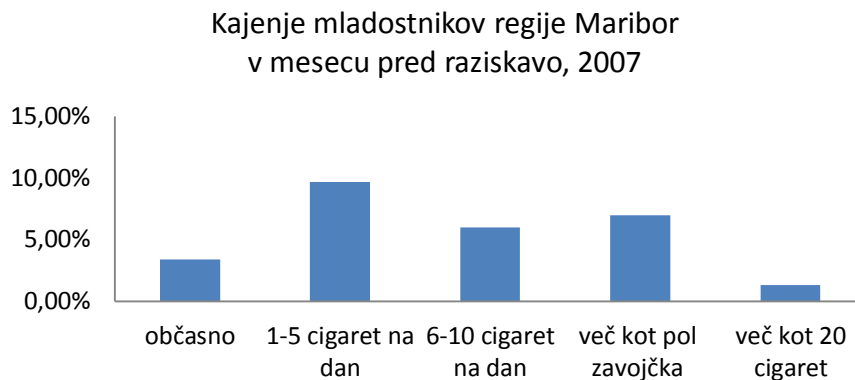
V Sloveniji je vsako leto opravljenih okrog 4000 bolnišničnih zdravljenj zaradi kronične obstruktivne pljučne bolezni. Pri nas vsako leto prezgodaj umre okrog 600 ljudi zaradi KOPB in več kot 1000 zaradi raka na pljučih. Od osamosvojitve Slovenije je samo zaradi teh dveh bolezni umrlo okrog 30.000 ljudi. Kajenje pa povzroča še številne druge bolezni, ki vodijo do invalidnosti in prezgodnje smrti (Ivanuša, 2010).

Zavedanje o nevarnosti kajenja je vse bolj razširjeno. V številnih državah, tudi v Sloveniji, se je delež kadilcev pomembno zmanjšal. V zadnjih letih je tobačna industrija preusmerila promocijske aktivnosti na ženske in dekleta. To se odraža tudi v vse večjem deležu kadilk. Ocenjujemo, da je na svetu okrog milijarda kadilcev, od tega 20 % žensk (Ivanuša, 2010).

Kajenje je pomemben dejavnik tveganja tudi pri mladih, saj ima poleg dolgoročnih tudi številne kratkoročne posledice za zdravje, ki nastanejo že kmalu po začetku kajenja. Za mladostnika je kajenje posebej škodljivo zaradi hitre zasvojljivosti nikotina, ki lahko nastane že po prvih dneh ali tednih

občasnega kajenja in lahko vodi do zasvojenosti v razmeroma kratkem času. Dokazano je, da je 80-90% odraslih kadilcev postalo rednih kadilcev pred koncem najstniškega obdobja (Bajt, 2006).

Evropsko raziskavo o alkoholu in drugih drogah med šolsko mladino v letu 2007 je pokazala, da je v regiji Maribor 69% mladostnikov, starih 15 let, v življenju že kdaj kadilo, v mesecu pred raziskavo pa je kadilo 27,6% mladostnikov – spodnja tabela kaže pogostost kajenja mladostnikov v mesecu pred raziskavo.

Vir: Evropska raziskava o alkoholu in drugih drogah med šolsko mladino v letu 2007.

V primerjavi z letoma 1999 in 2003 se je delež mladostnikov, starih 15 let, ki kadijo znižal in zvišala se je starostna meja prvih poskusov kajenja tobaka. Med odraslo populacijo regije Maribor (25-64 let) kadi 20,7%, od tega je 21,8% moških in 20% žensk.

Vendar pa je kajenje vodilni preprečljivi vzrok umrljivosti in obolevnosti (Koprivnikar, 2010). Na podlagi tega konvencija med države članice, ki so k pogodbi pristopile, pošilja **naslednje zakonodajne ukrepe:**

- Zaščita politike javnega zdravja pred reklamiranjem in ostalimi pridobitnimi interesi tobačne industrije
- Povišanje cen in davkov za zmanjševanje povpraševanja po tobaku
- Zaščita ljudi pred izpostavljenostjo tobačnemu dimu v zaprtih javnih prostorih in drugih javnih prostorih
- Regulacija vsebine tobačnih izdelkov
- Obveščanje javnosti o vsebini tobačnih izdelkov
- Napisi o škodljivosti tobačnih izdelkov za zdravje na embalaži
- Prepoved uporabljanja izrazov, ki vzbujajo zmoten vtis, da so cigarete manj škodljive, kot so »lahke«, »ultra lahke« ipd.
- Vzgoja, obveščanje in ozaveščanje javnosti pred nevarnostmi kajenja
- Vsestranska prepoved ali omejitev vsakršnega tobačnega oglaševanja, promocije in sponzorstva
- Zdravljenje odvisnosti od tobaka in prenehanje kajenja
- Prepoved ali omejitev brezcarinske prodaje tobačnih izdelkov na mednarodnih mejnih prehodih
- Prepoved nezakonite trgovine s tobačnimi izdelki na primer z označbami, ki pomagajo določiti njihovo poreklo

- Prepoved prodaje tobačnih izdelkov mladoletnim osebam
- Zagotavljanje podpore za gospodarsko izvedljive nadomestne dejavnosti za delavce v tobačni industriji, pridelovalce tobaka in prodajalce posameznike

Ključno sporočilo kampanje je: države morajo pogodbo izvajati v celoti, da bi lahko zaščitile sedanje in prihodnje generacije pred uničujočimi zdravstvenimi, družbenimi, okoljskimi in ekonomskimi posledicami rabe tobaka in izpostavljenosti tobačnemu dimu (SZO,2011).

Na Svetovni dan brez tobaka 2011 in v naslednjem letu bo Svetovna zdravstvena organizacija države spodbujala, da bodo pogodbo sprejele kot prioriteto pri zavzemanju za nadzor nad globalno epidemijo rabe tobaka. Tako bodo države na podlagi izvajanja pogodbe zmanjševale davek bolezni in smrti zaradi rabe tobaka (SZO, 2011).

Opomba: Aktualne zanimivosti s področja kajenja bomo tekoče objavljali. Organizacije, ki bodo pripravile dogodke za Svetovni dan brez tobaka, vabimo, da izpolnjen priložen obrazec pošljejo na elektronski naslov: metka.krebs@zzv-mb.si

Pripravila: Anja Durjava, univ.dipl.psih.

Viri, kjer najdete več informacij:

- Bajt, M. (2006). *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju*. Ur.: Jeriček, H., Lavtar, D. in Pokrajac, T. Sneto s spleta 4.4.2011;
<http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=78&pi=6& 6 id=76& 6 PageIndex=0& 6 groupId=-2& 6 newsCategory=IVZ+kategorija& 6 action>ShowNewsFull&pl=78-6.0>.
- Koprivnikar, H. (2010). *Svetovni dan brez tobaka 2010*. Sneto s spleta 3.5.2011;
<http://www.ivz.si/kajenje?pi=5& 5 Filename=1547.pdf& 5 MediaId=1547& 5 AutoResize=false&pl=13-5.3>.
- Kovačič, P., Krampač, L., Stanojević Jerković, O. (2011). Poročilo o zdravstvenem stanju prebivalstva Maribora – neobjavljeno poročilo.
- Ivanuša, M. (2010). *Svetovni dan brez tobaka 2010*. Sneto s spleta;
<http://www.ivz.si/kajenje?pi=5& 5 Filename=1547.pdf& 5 MediaId=1547& 5 AutoResize=false&pl=13-5.3>.
- Svetovna zdravstvena organizacija (2011); sneto iz spleta 3.5.2011;
<http://www.who.int/tobacco/wntd/2011/announcement/en/index.html>